

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 21 september 2011

Utskriftsvänlig pdf-fil

Läs mer om idrott och fysisk bildning på idrottsforum.orgLäs mer om norsk idrott, idrottspolitik och idrottsforskning på idrottsforum.org

"The school-room ought to be surrounded by a large piece of ground, in which the children might be usefully exercised, for at this age they should not be confined to any sedentary employment for more than an hour at a time. But these relaxations might all be rendered a part of elementary education, for many things improve and amuse the senses, when introduced as a kind of show, to the principles of which, dryly laid down, children would turn a deaf ear. For instance, botany, mechanics, and astronomy. Reading, writing, arithmetic, natural history, and some simple experiments in natural philosophy, might fill up the day; but these pursuits should never encroach on gymnastic plays in the open air." Detta välkända, insiktsfulla resonemang kommer från Mary Wollstonecrafts *A Vindication of the Rights of Women* (1792); vi hittade citatet i norsk översättning på Norges idrettshøgskoles hemsida där resultatet av en femårig strategisk forskningsatsning, *Det aktive liv*, presenteras. Den tvärvetenskapliga satsningen varade mellan 2005 och 2010, och tilldelades förutom NOK 400.000 per år dessutom fyra doktorandtjänster. Huruvida doktoranderna kommit i mål vet vi inte, men en omfattande antologi föreligger, *Aktive liv: Idrettspedagogiske perspektiver på kropp, bevegelse og dannelselse*, sammanställd av Kjetil Steinholt och Kirsti Pedersen Gurholt (Tapir Akademisk Forlag). Vi gav boken till Ingegerd Ericsson, som själv månar om det aktiva livet och dessutom ägnar sin forskargärning åt att i Wollstonecrafts anda undersöka sambandet mellan lärande och fysisk aktivitet. Hennes grundliga genomgång av boken pekar på dess varierade innehåll, och förklarar varför vår recensent i slutändan var ganska nöjd.

Om lärande i och genom idrott

Ingegerd Ericsson

Institutionen för idrottsvetenskap, Malmö högskola

Kjetil Steinholt & Kirsti Pedersen Gurholt (red)

Aktive liv: Idrettspedagogiske perspektiver på kropp, bevegelse og dannelselse

289 sidor, hft.

Trondheim: Tapir Akademisk Forlag
2010

ISBN 978-82-519-2620-1

I boken *Aktive liv* får läsaren ta del av pedagogiska teorier som tar sin utgångspunkt i kroppsligt lärande och bildning som socialt och kulturellt konstruerade. Samtidens idrettspedagogiska problemställningar belyses i olika historisk-pedagogiska perspektiv. Intentionen är att bidra till förståelse av hur människan genom kroppsliga aktiviteter formar sig själv och också formas i interaktion med omgivningen och de sociokulturella sammanhang hon ingår i.

Boken innehåller 14 artiklar (inklusive redaktörernas prolog) som alla är skrivna av kollegor vid, eller med nära anknytning till, Norges Idrottshögskola, där *Det aktive liv* varit en tvärvetenskaplig satsning inom forskning och undervisning under åren 2005-2010. Gemensamt för författarna är att de är kritiska till västvärldens etablerade kropps- och själsdualism, som förekommer inom pedagogik, medicin (hälsopedagogik) och idrettspedagogik.

Kjetil Steinholt og Kirsti Pedersen Gurholt [red.]

Idrettspedagogiske perspektiver på kropp, bevegelse og dannelselse

Aktive liv

Redaktörerna inleder med en historisk översikt över hur kroppsövning kommit att bli ett obligatoriskt skolämne i Norge, först som *Legemsøvelser* för pojkar 1848 och senare som *Gymnastikk* för både pojkar och flickor 1889. I en historisk analys av Oskar Solenes beskrivs hur olika diskurser påverkat synen på barnkroppen inom barnidrotten i Norge 1937-1976. En medicinsk diskurs ställs mot en demokratisk och vilken makt som styr dessa båda diskurser diskuteras. Klassindelning efter fysisk ålder beskrivs som en maktteknologi, som aldrig fick riktigt genomslag inom idrotten. Slutligen öppnar författaren upp för en tredje diskurs, en "sportifieringsdiskurs".

Gunn Engelsrud behandlar betydelsen av teorier om kroppen. Hon presenterar hur "det fysiska" och "det psykiska" definieras i olika teorier, som hon jämför med varandra. I dualistisk teori definieras kroppen som objekt, men författaren slår fast att såväl tänkande som känslor föregår i oss som kroppar. Vi kan tänka *om* kroppen, men inte *utan* den.

Anne-Mette Bredahl har intervjuat 20 vuxna personer med olika fysiska funktionsnedsättningar om deras upplevelser av fysisk aktivitet. En erfarenhet som de intervjuade delade var upplevelsen av att inte ha blivit lyssnad på. Författaren menar att fenomenologiska och kroppsfilosofiska perspektiv kan bidra till kunskap som baseras på deltagarnas upplevelser och erfarenheter, något som kan vara användbart vid planering och undervisning i kroppsrorelse. I kapitlet om pedagogiskt arbete i rehabilitering argumenterar Øyvind Førland Standal utifrån ett fenomenologiskt perspektiv för att ett rehabiliteringsarbete inte kan styras genom ett mål-medel-tänkande. I stället måste vi acceptera att pedagogiska situationer är oförutsägbara och att möjligheterna ligger precis i det att acceptera det ovissa som detta medför. En professionell pedagog är kapabel att leva med situationen och är den som är bäst i stånd att göra det bästa av den.

» *Övergången från regelstyrning, med ett normrelaterat betygssystem, till mål- och resultatstyrning är förmodligen den största skolreformen i Sverige sedan allmän folkskola och grundskola infördes 1842 respektive 1962.*

Människans existens är helt och hållet hermeneutisk hävdar Hans-Georg Gadamer, enligt Kjetil Steinholt, som redogör för hur Gadamer ser på lek, erfarenhet och bildning. Ett ställningstagande är att lek måste få vara lek helt och hållet. Gadamer tar klart avstånd från traditionella psykologiska och pedagogiska teorier som använder lek till "nyttiga pedagogiska ändamål".

Postmodern dans kan förstås som en reaktion mot modern dans, som ofta baseras på myter, ofta exotiska och tungt symbolladdade, menar Hilde Rustad. Med utgångspunkt i praxis och i improvisation som filosofiskt begrepp beskriver hon vad improvisationsdans är och hur den kan se ut. Precis som en lek som inte fungerar om inte deltagarna går helt och hållet upp i leken, fungerar inte improvisationsdans, varken för utövaren eller för åskådaren, om inte dansaren går in för dansen till 100 procent. Genom att upprätthålla förbindelsen mellan lek och improvisation kan leken fungera som inkörspport till improvisation i undervisningssammanhang, menar författaren. Varför ska man dansa? Den frågan ställer sig Mia Keinänen, som ser på dans som en komplex aktivitet, som upptar både kropp och själ i en estetisk och symbolisk nonverbal kommunikation, och som väcker våra känslor och stimulerar vår hjärna. Därför bör dans vara en grundläggande del av våra aktiva liv, slår hon fast.

Reidar Säfvenbom hämtar visionen om det goda livet under den grekiska antiken och diskuterar idrottsundervisningen i ljuset av detta. Han menar att det kan finnas en oförlöst bildningspotential inom idrottsämnet. Behovet av en ny legitimitet och en idrottsdidaktik som är mindre normativ behandlas. Förhållandet mellan fysisk aktivitet och god hälsa i idrottsämnet är problematiskt, menar Fiona Dowling. Hon argumenterar för behovet av att se komplexiteten i det ur ett kritiskt konstruktivistiskt perspektiv och hävdar att läroplanen i stor grad fokuserar på kroppen som objekt. I artikeln behandlas problem med validitet och reliabilitet när det gäller att mäta fysisk aktivitet samt ifrågasätts slutsatser i undersökningar genomförda på uppdrag av Hälso- och sjukvårdsdirektoratet. Betydelsen av kön kombinerat med social klass och etnisk bakgrund betonas i förhållandet mellan hälsa och fysisk aktivitet. Även Ken Green tar upp förhållandet mellan fysisk aktivitet och hälsa. Han ser såväl utmaningar och begränsningar för idrottsämnet när det gäller att stoppa och/eller vända en så kallad hälso- och fettkris. Samtidigt som forskning visar att aktivt idrottsdeltagande under barn- och ungdomstiden är en viktig förutsättning för fysisk aktivitet senare i livet, så finns det andra livsstilsfaktorer som har starkare påverkan på hälsan. Även om idrott i skolan *kan* bidra till en sund livsstil, kan det vara så att den *inte* gör det. Långt viktigare är social klass och relaterade livsstilsfaktorer, konkluderar författaren.

Äventyrlig pedagogik och friluftsliv som bildning skriver Kirsti Pedersen Gurholt om och argumenterar för distinktionen mellan att *erfara* och att *uppleva*. Hon betonar vikten av estetiska kroppsliga erfarenheter och självbildning för att förstå nyanser och kvaliteter i pedagogiskt arbete i och med naturen. I stället för lärarledt förmedlingspedagogik vill hon se läraren som tillrättaläggare, samtalspartner och vägledare. Hur dekaner och utbildningsledare vid högskolor kommunicerar friluftslivsutbudet i utbildningsmarknaden behandlas av Svein Kårhus. Han problematiserar hur nyliberala diskurser och marknadstänkande formar strategier som reglerar studieutveckling och föreställningar om studiekvalitet vid högre lärosäten.

Är betygssättning i skolämnet idrott och hälsa rättvis och likvärdig? –Nej, den är problematisk, orättvis och knappast likvärdig, slår Claes Annerstedt fast redan i rubriken till ett kapitel om utmaningar som finns i de målrelaterade

betygssystem, som vi har i Norge och Sverige. Följande problemställningar belyses: Vad betygsätts? Hur bedömer idrottslärare? Kan betygsättningen betraktas som likvärdig och rättvis? Bedömning, särskilt betygsättning, definierar för eleverna vilken kunskap det är lönt att tillägna sig och betygsättning kan därmed betraktas som en nyckelfaktor för ämnets identitet. Övergången från regelstyrning, med ett normrelaterat betygssystem, till mål- och resultatstyrning är förmodligen den största skolreformen i Sverige sedan allmän folkskola och grundskola infördes 1842 respektive 1962. I och med denna förändring i början av 1990-talet ställdes lärare utan kompetensutveckling och nästan helt utan anvisningar inför utmaningen att formulera egna betygskriterier. I artikeln framgår att idrottslärare har svårigheter att förstå innebörden i betygssystemens intentioner och får därmed svårt att tolka läroplanens kunskapsmål och att formulera lokala betygskriterier. Undersökningar visar att många lärare kombinerar ett kriteriebaserat betygssystem med ett relativt tankesätt, dvs. fortfarande jämför eleverna med varandra. Författaren konkluderar att lärare behöver få omfattande kompetensutveckling kring betygsättningsproblematik. Skolverket har ett särskilt ansvar att tydliggöra ämnets kunskapsobjekt, dvs. vad som ska bedömas och att ange målbeskrivningar med tydliga kriterier, relaterade till kunskapsmålen.

Sammanfattningsvis ger boken *Aktive liv* en bred bild av undervisning och lärande i och genom idrott. Bidragen har stor vetenskapsteoretisk spännvidd, såväl pedagogisk-filosofiska, historiska, fenomenologiska, hermeneutiska som socialkonstruktivistiska perspektiv finns representerade. Några av texterna känns dock lite väl långa, uppemot 30 sidor, totalt omfattar boken 289 sidor. Som läsare hade jag gärna sett att fler empiriska studier hade redovisats. Det framgår inte huruvida artiklarna är sakkunniggranskade, vilket får ses som en svaghet, med tanke på de allt högre kraven på vetenskapliga publikationer som kurslitteratur inom akademisk utbildning. Det faktum att alla författare är kollegor kan anses som såväl en styrka som en begränsning. Trots bokens tråkiga titel och det något torftiga omslaget (jag uppfattar inte bildillustrationerna som livfulla och humoristiska) växer intresset med läsningen. Vissa partier finner jag rent underhållande, exempelvis hur idrottslärare, i Annerstedts artikel (s. 241), som ett betygskriterium anger att eleven ska bidra till att skapa trivsel i omklädningsrummet; vilket blir ännu mer underhållande på norsk: ".....skape trivsel i garderoben."

Till bokens förtjänster hör den tydliga strukturen och de kortfattade informativa författarpresentationerna med mailadresser till respektive författare. Möjligen kan vissa av texterna öppna upp för en förändring av innehållet i skolämnet idrott och hälsa. För blivande idrottslärare skulle denna antologi kunna fungera som ett komplement till kurslitteratur som har ett pedagogiskt-psykologiskt eller praktiskt-pedagogiskt perspektiv. Inte minst de historiska redogörelserna och jämförelserna mellan Sveriges och Norges betygssystem vore värdefullt för lärarstudenter att få ta del av.

© Ingegerd Ericsson 2011.

 [Hitta bästa pris på boken hos Prispallen.se](#)

 [Kjøp boken fra Capris.no](#)

 [Sammenlign priser på bogen hos Pensum.dk](#)

 [Buy this book from Amazon.co.uk](#)

 [Buy this book from Amazon.com](#)